

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 1.

Ljubljana, 1. prosinca 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. Tri in trideseto leto. — Dr. Francišek vitez Močnik. — S. Rutar: Goriški Kras. — E. Bayr: O pokončni pisavi. — J. Okorn: K uprašanju ženske emancipacije. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Književnost. — Naši dopisi: Iz Ljubljane. — Litija. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpis učiteljske službe. — Listnica uredništva.

Tri in trideseto leto.

Z denašnjo številko stopi naš list v tri in trideseto leto. Svojega programa ne bomo danes zopet razvijali, saj je p. n. društvnikom in čitateljem že znan. Tega programa ne mislimo opustiti, temveč ga vestno, stvarno in mirno v korist slovenskega šolstva in učiteljstva izvajati. Pri tem delu nam bodo podstava obstoječi zakoni, po njih določilih hočemo zastopati in braniti pravice učiteljstva in šole. V to svrhu pa potrebujemo krepke vsestranske duševne in materialne podpore slavnega učiteljstva. Obračamo se torej zopet danes do p. n. častitih kolegov in kolegij ter šolskih prijateljev, kateri so nas do sedaj podpirali, s prošnjo, da nam ostanejo tudi v novem letu zvesti; druge pa prosimo, da tudi stopijo v vrsto sodelovalcev in podpornikov, katerih bomo v novem letu tem bolj potrebovali, ker v tem letu izgubimo odličnega rednega sotrudnika. Bolezen je namreč častitega

g. profesorja in kanonika Jožefa Marna telesno tako oslabela, da mu ne bode moč, redno pri listu sodelovati. Tri desetletja je ta mnogozaslužni slovenski literat redno sodeloval pri „U. T.“ ter z izredno natančnostjo opisoval delovanje slovenskih pisateljev. „U. T.“, oziroma „Slovensko učiteljsko društvo“ ga za to naklonjenost in za to izdatno podporo nikoli ne more dosti zahvaliti. Kot skromen znak hvaležnosti in spoštovanja blagoizvoli naj torej prečastiti gospod smatrati soglasni sklep zadnjega občnega zbora „Slovenskega učiteljstva“, po katerem se je za 30letno sodelovanje pri „U. T.“ in za njegove zasluge za slovensko slovstvo imenoval častnim društvenim članom. Dostavimo le še željo, da mu dobrotljivi Bog dá zopet ozdraveti, da mu bode moč svoje delo nadaljevati!

Uredništvo.

Odbor „Slov. učitelj. društva“.

Dr. Frančišek vitez Močnik.

I.

Dné 30. listopada m. l. je umrl v Gradci-
Dupokojeni c. kr. deželni šolski nadzor-
nik Frančišek vitez Močnik. Bil je jeden
prvih avstrijskih šolnikov, pisatelj mate-
matičnih šolskih knjig znan ne samo po
vsi Avstriji, ampak tudi izven nje.

Pokojnik je zvršil svoje studije v Lju-
bljani ter je tudi tu deloval več let kot
višji uradnik za napredek ljudskega šolstva
in za materijalno izboljšanje učiteljstva tako
blagodejno, da si učiteljstvo slovensko čuti
primorano iz hvaležnosti do svojega do-
brotnika postaviti mu v svojem glasilu
skromen spomenik.

Rodil se je 1. vinotoka 1814. l. v Cér-
knem na Goriškem. Oče mu je bil priprost
kmetovalec slovenski. V ljudsko šolo je ho-
dil v Idriji, v latinske šole pa je vstopil v
Ljubljani leta 1825. ter te, kakor tudi ta-
kratni licej zvršil l. 1832 z izvrstnim us-
pehom. Da je hodil v šolo v Ljubljani,
pripisovati je tej okolnosti, da je bila
zveza med Cerknim in Gorico do leta
1870. takó slaba, da je sploh ljudstvo nje-
govega rojstvenega kraja radi boljših potov
težilo le v Ljubljano.

Slučaj pa je nanesel, da sta takrat de-
lovala na ljubljanskem gimnaziji dva iz-
vrstna pedagoga, katera sta jako blago-
dejno vplivala na svoje učence. Ta dva
profesorja sta bila jezikoslovec Matija
Čop in matematik Leopold Karol Schulz
pl. Strassnizki [roj. 1803 v Krakovem, umrl
1852 v Veleslavu (Vöslau)].

Kake važnosti je bilo znanje in obče-
vanje Močnikovo z ženijalnim Schulzem
na njegove prihodnje studije, razvidimo
iz Močnikove sodbe same, v kateri je opi-
sal žalostne šolske razmere iste dobe, ko
so učitelji svoja predavanja učencem le
prebiral ali jih pa prav mehanično pred-
našali ter lekcije suhoparno izpraševali; le
izjemno se je tu ali tam prikazal kak iz-
reden talent, ki je po svoji moči iz lju-
bezni do vede nastopil pravi pot pouče-

vanja. Taka izjema je bil nadarjeni Schulz.
V svojem nastopnem govoru, v katerem
je opisal vse življenje tedanjega učenca
na liceji in vzvišeno važnost pravega znanja
matematike, ogrel in pridobil je poslušalce
za svoj predmet. Sam navdahren z gorečo
ljubeznijo do vede, znal je tudi vnemati
svoje poslušalce za njo. Mojster heuristič-
ne metode je s filozofično premišljenimi
vprašanji dosegaval popolnoma prave od-
govore, kateri pa so kot lasten produkt
ostali neizbrisljiva last učenčevega spo-
mina. Kadar je zaznal pri kakem učencu
izredne zmožnosti bilo mu je to največje
veselje, katero je s tem izkoriščal, da ga
je vzpodbujal k marljivosti in samostoj-
nosti; tem je razlagal tudi višjo matema-
tiko. Schulz je bil hud sovražnik suho-
parnosti, zato je uporabljal matematiko
vsestransko praktično. V lepih poletnih
dneh je s svojimi učenci meril zemljo, ter
razlagal občinstvu vseh stanov v prav po-
ljudni besedi astronomijo stvari, ki so tudi
prostemu narodu umljive in potrebne. S
svojim uspešnim delovanjem, vsestransko
vednostjo, veselim, prijaznim in blagim
značajem si je pridobil ljubezen učeče mla-
dine ter spoštovanje in zaupanje ljudstva.
S kratka Schulz je bil središče umetnikov
in učenjakov; vsak je želel biti mu prija-
telj in občevati z njim.

Najboljši učenec tega izbornega učitelja
pa je bil Frančišek Močnik. Med svojimi
součenci v humanitatnih razredih je Moč-
nik slovel za izvrstnega matematika, ki je
večkrat celó slušateljem licejskim razreševal
težje naloge. Vender se pa Močnik ni po-
svetil učiteljskemu stanu, kar bi bilo pri-
čakovati, ampak vstopil je leta 1833. v
centralno semenišče v Gorici, kjer je zvr-
šil že leta 1836. štiriletne teologične študi-
je.

Toda premlad, da bi bil posvečen po
dokončanih študijah v mašnika, nastopi
l. 1836. službo učitelja v 4. razredu on-

dotne glavne šole, kjer je deloval več let. Med tem časom pa je leta 1840. v Gradcu postal doktor modroslovja. S svojimi matematičnimi spisi posebno z delom „Theorie der numerischen Gleichungen“ (Wien 1839), pridobil si je ugled pri učni upravi, katera je tudi l. 1846. mladega ljudskega učitelja imenovala profesorjem osnovne matematike in trgovinskega računstva na tehnični akademiji v Lvovu, l. 1849. pa profesorjem matematike na takratnem vseučilišču v Olomuču.

Toda že prihodnje leto ga je naučni minister Leon grof Thun pozval h kranjski

deželni vladi za c. kr. šolskega svétnika in poročevalca o šolskih stvaréh. Tu je blagotvorno deloval deset let. Koncem l. 1860. je bil poklican k namestništvu v Gradec. Tu je postal po uredbi novih šolskih zakonov l. 1869. deželni šolski nadzornik. Leta 1871. pa je bil na svojo prošnjo umirovljen.

Njegovo uspešno delovanje priznal pa je tudi presvetli cesar s tem, da ga je l. 1862. odlikoval s Frančišek-Jožefovim redom ter mu l. 1871. podelil red železne krone III. reda in ž njim viteštvo.

Goriški Kras.*)

Prav znakovito so po Goriškem razdeljeni vetrovi. Najpogostejši med njimi je burja. Burja je zelo suh in mrzel veter, ki piha v kratkih ali močnih sunkih („refoli“) od severovzhoda, ali vzhodnega severovzhoda. Bližino burje naznanjajo, ako je nebo jasno, kupičasti oblaki nad bližnjimi gorami. Ti oblaki se združijo in navzdol klinasto zostre (to so tako imenovane „zastave“) ter ostanejo toliko časa nad gorami, dokler burja veje. Vse ostalo nebo je popolnoma jasno, ali pa ima le visoko gori kopreni podobne oblake. Burja nastopa redovito sušca meseca in traja navadno po tri dni (najsilnejša je drugi dan), časi pa tudi 9–15 dni. Dočim jako hitro nastopa, pojenjuje pa le polagoma. Najsilnejša je burja ob vzhodni obali Jadranskega morja. Zrak ob burji je suh, časi prav skrajno, toplina pa se večji del drži nekaj nad ničlo; človeškemu čutu se vender zdi bolj mrzlo kakor onstran Krasa ob mnogo nižji toplini v mirnem, vlažnem zraku. Ladjam so nevarni posebno nenadni sunki. Burja tudi vznemiri morje celo do dna in odnaša morsko vodo daleč proč, ki s svojo vsebino vse rastlinstvo popari, kamor pride.

Burja sega na zahod nekako do Gorice, a ima Vipavsko dolino že v svojem krutem območji. Tu je zlasti na teh krajih posebno silovita: med Št. Vidom in Vipavo, pri Ajdovščini, na njivišču med Šempasom in Gorico ter na Gaberku. Na planoti (Trnovski in Nanosu) neki ni tako silna, kakor v dolini. Kedar burja z vso močjo in z gromu podobnim bobnenjem drvi, tedaj se tresejo hiše kakor ob potresu, tako da kosi ometa s stropa odletavajo, in je treba z žlebasto opeko krite strehe s težkimi kameni obložiti, da jih burja ne odnese. Kljub temu začnejo primeroma zgodaj na kup lezti, zlasti na strani proti burji. Na tej tudi če le mogoče ne delajo oken in vrat. Pomladi dela burja poljskim pridelkom, sadju in trtam, mnogo škode, pa tudi v jeseni. Ni je zime, da bi burja ne prevrgla voza na imenovanih krajih, dostikrat se še ljudje in živina poškodujejo. Celo težke in nizke vozove prevrže burja, časi celo železniške vozove. Po več krepkih mož jih mora podpirati. Posa-

*) Glej 23. in 24. številko lanskega letnika. Te članke priobčujemo iz tega vzroka, ker je Kras v šolskih knjigah tako slabo opisan, da ima še učiteljstvo napačne pojme o njem.

mezne ljudi burja tudi prevrže, ali jih celo nekaj časa po zraku nese.

Dolgo časa so ugibali, odkodi dobiya burja tako silno moč. Da višinske razlike k temu pripomorejo, to so učenjaki že davno vedeli. Sedaj so znani tudi fizikalni vzroki, ki ustvarjajo burjo. Dokazano je, da vlada v obče, zlasti pa po zimi, nad izredno toplo

Adrijo nizek zračni tlak ali pritisek, nad vzhodnimi Alpami pa visok (od Atlantskega morja sem segajoč) tlak izredno hladnega zraka. Iz tega vzroka se zgodi v zraku isto, kar bi se zgodilo, če se v odprti posodi iz katerega koli vzroka nagne površje vode. Takoj odteče voda od najvišjega kraja proti najnižjemu. Čim bližje si stojita ta dva kraja pri isti višinski razliki, tem strmejša je površje, tem hitreje odteče voda z višjega

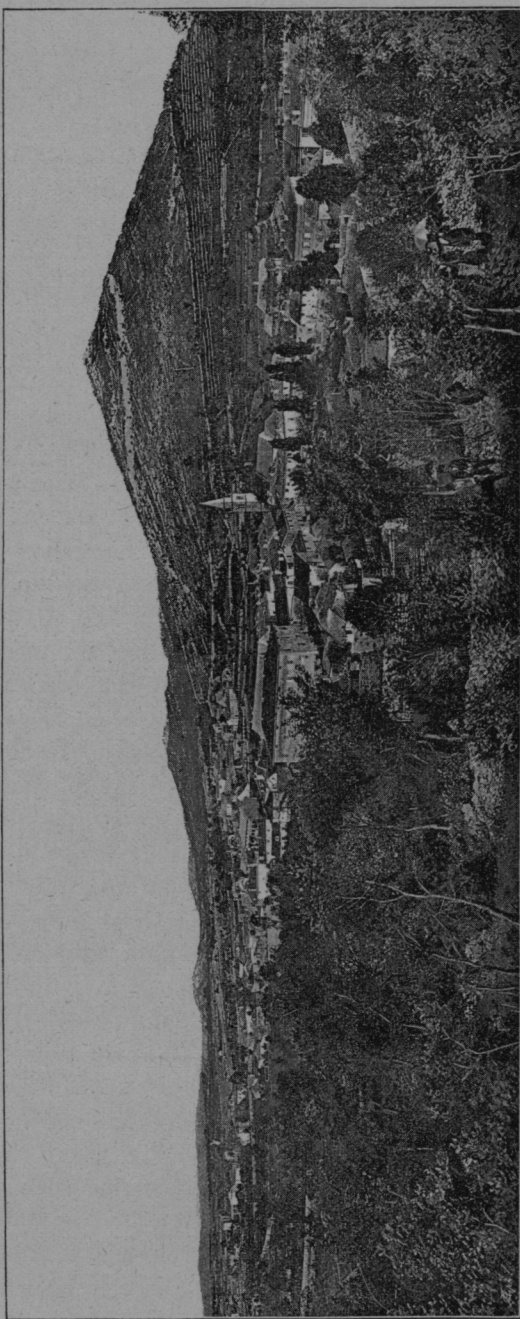
mesta na nižje in ravnovršje se zopet ustanovi. Nikjer pa si ne stojita v tako mali daljavi nasproti tu jako visok, tam jako

nizek zračni tlak, kakor nad Karavankami in nad Tržaškim zalivom. Za Krasom in za Karavankami se nabira težki zrak, kakor za kakim jezom.

Ko se on spusti čezenj, navstane silen padec in zatorej odteče težki kontinentalni zrak s silno hitrostjo preko imenovanih gorovij k morju. To je burja.

Burji po vsem nasproten je jug (scirocco), topel, neprijetno soparen veter, ki od morja prihaja v dežel, ter prinaša oblačno in deževno vreme. On veje navadno od jugovzhoda: čisto južni ali jugozahodni vetrovi so pri nas redki. Jug preobleče nebo s težkimi, svinčeno-sivimi oblaki, ki navadno nizko doli vise in v kratkih presledkih dajejo prav izdatnega dežja. Toplina ostane pri tem vedno jednako merna; tudi po zimi znaša okoli 10° C. Ob obali je jug zelo navaden, on piha

neprestano, ali navadno ne prav močno (vender prihajajo od njega tudi krepki sunki) in vzburka morje od najglobkejšega

Mirasassi.

Tabor.

Pollayev postopje.
Sežana.

Starigrad
(lastnina rodovine Marini).

Kolodvor.

dna. Jug je zaželjen, kadar suša predolgo traje; a kakor hitro je dovršil svojo dolžnost, želi vsakdo, naj bi ga burja koj pregnala. Ta odnese vso vlažnost iz stanovanj in osuši nezdrave mlake, zato veli hrvaški pregovor, da je „burja čista žena“. Jug naredi človeka otožnega, zlovoljnega; burja pa razjasni nebo, osuši zrak in človek se zopet oživi ter razvedri.

Na Krasu je glavno drevo hrast, navadno cer. Tu pa tam se nahaja poljski brest in mali jesen. Ta se najbolj prilaga kraški zemlji, je najbolj stanovit in se hitro množi. Kjer pogozdujejo gola tla, ondi se mali jesen najbolj prijema, potrebuje najmanj gnojilne in lahko prenaša sušo. Razven teh dreves rastejo na Krasu še črni gaber (*Ostria vulgaris*), potem redkeje breza in gaber (*Steinbuche*), ostroliki javor (*Acer platanoides*) in beli javor (*Acer pseudoplatanus*), potem lipa. Ob morski brežini pri Devinu se nahaja adraš ali zeleni hrast (*Quercus ilex*), potem koprivovec (*Celtis australis*) ob njivah. V Trnovskem gozdu raste bukev (do 1460 m) in jelka (do 1300 m), smereka samo na malem prostoru v zavarovanih krajih (do 1230 m). Bukev raste kot grmičje tudi nad označeno mejo. Po gorah uspeva: beli bor do 900 m, bukev, javor, dob, brest, olša in gaber do 1100 m, črni bor do 1400 m, smereka in jelka do 1600 m, mecesen (za Krnom) do 1700 m, cemprin (*Zirbelkiefer*) do 2000 m, rušje do 2400 m. Z dobrim uspehom so začeli saditi robinije (akacije), črno in laško topol (*Populus nigra* in *P. pyramidalis*) zlasti ob kalih in po pašnikih. Med sadnim drevjem je najbolj razširjena črešnjaja, ki stanovitno raste, čeravno jo večkrat oklestijo za frodelj. Nizko grmičje obstoji iz navadnega brinja, rušelike in osljaka (*Paliurus aculeatus*). Ruž (*Rhus cotinus*) rabijo za barvanje. Po Krasu in po ravnini je mnogo rastlin, ki so prav za prav v toplem sredozemskem jugu doma in ki ne segajo preko Krasa ter Alp.

Neizmerne važnosti je pogozdovanje Krasa. Neoporečno lahko trdimo, da

je bil ves Kras (izvzemši morda nekaj skalnatih vrhuncev in dolov) nekdanje le popolnoma obrasteno, nego tudi z visokimi gozdi pokrito. ker ima skoro ves sedaj ogoljeni Kras ravno tako dobra tla, kakor oni predeli, kjer še sedaj lepi gozdi rastejo (Lipica, Devin), ali pa kakor oni kraji, kjer je še pred kratkim stal gozd. Dokazano je, da se Kras brez drevja v malo letih popolnoma opustoši, kakor bi že skozi stoletja ne bilo tam gozdov.

Tudi zgodovinski je dokazano, da je bil nekdanje ves Kras z gozdom pokrit. Kakor sta bila sedaj gola otoka Kefalonija in sv. Helena še v zgodovinskih časih lepo zelena, ravno tako so rastle še ob času Rimljanov najlepši hrasti po celem Krasu. Velikanski kupi oglja in pepela po kraških jamah še iz prazgodovinskih časov dokazujejo, da so tedanji prebivalci čez mero mnogo drv potrebovali. V začetku srednjega veka pa so odpeljali najlepše kraške hraste v Benedke. Vender je ostalo še mnogo gozda, tako da je še cesar Ferdinand I. l. 1521. Tržačanom dovolil, da smejo dobavljati potrebna drva z goriškega Krasa, in l. 1533. nastavil je celo posebnega gozdnega nadzornika za Gorico, Kras in Istro. Torej še le v zadnjih 300—400 letih dobil je Kras svoje sedanje golo lice.

Pustošenje Krasa je napredovalo do zadnjih desetletij v strahoviti meri. V političnem okraju Sežana samem, ki pripada ves Krasu, je vkup 17.602 ha pašnikov, ki donajajo le 50 kr. čistega dohodka od hektara. Približno jednak dohodek dajajo tudi Krasu pripadajoči in blizu 19.500 ha obsegajoči pašniki v občinah političnih okrajev Gorica in Gradišče, kar jasno kaže žalostne, da obupne razmere zastran paše v teh krajih. Da v takih razmerah živinoreja ne uspeva in da se število živinčet krči, je samo po sebi umevno.

Tu imamo opraviti z bolj nizkimi, večinoma pa jako plitvimi vapnenimi tlemi kredaste tvorbe, ki so za kmetijstvo nepriljubna, za gozde pa še sposobna. Če

so torej taka tla brez vsake obrambe izpostavljena vplivu solnca in zraka, potem zemeljski deli razpadejo in se hitro poizgubé. Tako izsušena in izprana tla pa gotovo niso ugoden pogoj za kaljenje travnih semen. Tudi pasoča se živina poškoduje tla, ker jih zlasti o mokrem vremenu zrahlja. Celo krt, ki je drugače koristen, pospešuje s svojim ruvanjem pustost zemlje.

Ker se množina zemlje vedno manjša, ločijo se tudi travine koreninice od zemlje, in vsled tega se morajo posušiti. Tako

travo pasoča živina, (zlasti koze in ovce) lahko izruje. Mnogokrat pa sežgo ljudje travo deloma iz nevednosti ali nepaznosti, deloma izakega drugega vzroka, in pri tem zgoré tudi koreninice. Trava je potem vedno slabša, pašnik vedno manj koristi. Če veter na tak prostor zanese kako travno seme, ne more to kaliti iz prej opisanih vzrokov. Tudi se trava ne more na takih krajih sama zasejati, ker jo poprej popasejo, kakor seme rodi.

S. Rutar.

(Konec prih.)

O pokončni pisavi.

Največji sovražnik pokončne pisave je navada“, pravi dr. Czapodi Ivan, docent na vseučilišči v Budapešti. — Predstojništvo za odgojo kantona Basela je dalo lansko leto 6. mal. srpana. tamošnjemu odboru za šolske klopi nalog, v primarnih šolah vpeljana pokončno pisavo presojevati in o tem poročati. V seji 1. vinotoka 1891 je isto sklenilo končno poročilo šele po temeljitem preiskovanji izdati. V letu 1892 izdanem končnem poročilu beremo: „V razredih s pokončno pisavo je brez izjeme držanje telesa boljše, ko v onih z ležečo pisavo. Tudi je pisava pokončno pisočih učencev povoljna. Na podlagi teh presojevanj se more trditi. 1. Pokončna pisava zasluži, da se ji da v šoli prednost. 2. Priporoča se v primarnih šolah že vpelja-

no pokončno pisavo na dalje učiti. 3. Povzroči naj se, da bodo razven primarnih šol tudi druge šole pokončno pisavo gojile“. — Vsled tega je dr. Largiader, nadzornik dekliških šol in član omenjenega odbora vpeljal z dovoljenjem šolskih oblastev v vse dekliške šole pokončno pisavo. Več ko 5000 učenk piše sedaj v tem kantonu pokončno.

V „Zeitschrift für orthopädische Chirurgie“, javlja dr. Hoffa v Würzburgu preiskavanja njegovega asistenta dr. Burkharda glede pokončne pisave. Omenjeni je dobil pri poševno pisočih 26·2% dobro, a 73% slabo sedečih. Pri pokončno pisočih pa 81·6% dobro, a 18·4% slabo sedečih.

E. Bayr v „Schulpraxis“.

K vprašanju ženske emancipacije.

Vplivu spola na dušno življenje in vzgojo sploh je nedavno govoril v društvu medicincev v Londonu Sir James Crichton Browne. Ta učenjak pravi, da se pridružuje vsem, ki imajo pomisleke in se ustavljajo nad vedno rastočim povekšanjem duševne delavnosti pri ženski mladini boljših stanov, pri katerih telesne

moči že itak ne vspevajo, kakor bi bilo želeli. Ni nikaka fraza, temveč psihologična resnica je, da ima mož več volje, srčnosti in samozavestne stanovitosti glede sklepov in delovanja, ženska pa je zopet nasprotno bolj občutljiva, trpežna in mirna. Te umstvene (intelektualne) razlike zahtevajo pa tudi bistveno različno odgojo in

delavnost obeh spolov. Prizadevati se tedaj, deklico in dečke jednako vzgojevati, izobraževati in bistrirati, upira se odločno naravi in vodi k osodopolnemu popačenju ženske individualnosti. Izjeme ne delajo pravil. Browne je zdravstveno preiskoval stanje gojenk angleškega vseučilišča za ženske in našel to stanje tako žalostno, da mora človeka obiti strah. Od 187 gojenk jih je bolehalo 137 za kroničnim glavobolom, kratkovidnih je bilo 37, 4 so imele vidovico (Veitstanz). Deklice, ki se imajo pripravljati za znanstven poklic,

morajo duševno največ delovati ravno v času, ko se pri njih vrši najkrepkejši telesni razvitek, med tem ko vidimo moške že v utrjenem telesu. Sedaj opažamo organske živčne bolezni največ le pri moških, a Browne trdi, da se bodo jednake bolezni tudi pri ženskah jele zelo množiti, ako bodo stopile v „boj za obstanek“.

Žalosten naraščaj, pravi Browne, ki bode rojen od takih mater. Oskrbite moške z boljšimi plačami in zaslužki, in to bode tudi v blagor in k pridru ženskega spola!

J. Okorn.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Josip Marn r. 13. marc. 1832 v Štangi nad Litijo, srednje šole dovršil l. 1851, bogoslovje l. 1855, kaplan v Horjulu do okt. 1857, odslej učitelj za veronauk in slovenščino na c. kr. gimnaziji v Ljubljani, profesor, umirovljen l. 1892, častni kanonik, vitez Fran-Josipovega reda.

Kar tukaj o svojem književnem delovanju povém, povedano bodi zlasti zaradi Jezičnika, nekdanjim vrstnikom v spomin, prihodnjim pisateljem slovstvene zgodovine pa v razumno porabo.

Za občinstvo sem jel slovenski pisati l. 1849, kadar sem v Alojznici dr. J. Pogačarju pri vredovanju „Cerkvenega Časopisa ali Zg. Danice“ pomagal popravljati najprej natiskovanje, potem pa prestavljal kake stvari za list, n. pr. l. 1849: Keršanski pogled sedanjiga časa poleg dr. Schlöra. Zvonovi. Oče v sredi svojih sinov in vnukov itd.; l. 1850: Družba sv. Detinstva; l. 1853: Dr. A. Schlör. Kratek popis njegoviga življenja in djanja; l. 1854: Mirske iskrice; l. 1856: Bog nikomur dolžen ne ostane itd.; l. 1857: Povej ti meni resnico (Salezij—Beza)! itd. —

Vesel slovenskega lista za našo mladino pisal sem v „Vedeža“ l. 1849 in 1850 nektare podučne in kratkočasne reči, na pr. Življenje — leto. Vojak zares junak itd. — L. 1851 sem vredoval Daničico, tednik mladosti Alojzjevišča v poduk in kratek čas, in pomagali so mi n. pr. J. Rogač, J. Žvegelj, J. Stritar, V. Lah itd. — V Slovensko Bčelo l. 1852 zašel je spisek: Hrast in lipa (Milko). — Slovenski Romar l. 1858 ima dva sestavka.. V krčmi. Pod lipo. — Sveto pismo stare in nove zaveze z razlaganjem — po povelji kneza Antona Alojzja l. 1856 — 1859 — kaže v „Predgovoru“ str. XIV, da je med sodelovalci bil tudi Jožef Marn, kaplan v Horjulu, kateri je po tedanjem navodu poslovenil in vravnal: I. Ezdrove bukve str. 459—481. Juditine str. 539—567. Esterine 568—595.

Po opravljeni preskušnji iz veronauka v Ljubljani in iz slovenščine na Dunaju sem v Program. d. Laibach. O.G. l. 1860 spisal razpravo: Slovanskega cerkvenega jezika pravo ime, prvotna domovina in razmere proti sedanjim slovan-

skim jezikom — prvi slovenski spis v dotičnem javnem glasilu. Progr. Laibach. O.G. 1861: Slovnice slovenskega jezika (str. 13—26). — L. 1864 pa sem na znanje dal: Vzajemnost slovenskega z drugimi sorodnimi jeziki. Spisal nemški prof. Petruzzi, po svoje predelal slovenski prof. Metelko.

Od l. 1862 do 1873 dopisoval sem v Danico; na pr. l. 1862: Nektere misli o sedanji gimnazijski osnovi (št. 24—27). — L. 1863 dopisi z Velehrada, iz Olomuca, Prage itd. — L. 1864: O stvarjenji. — L. 1865: O pesmih A. Umeka Okiškega, pa v Slov. Berilu za VIII. gimn. razred. — L. 1866: Jok v čitavnici. O Matici, šoli itd. O Poklukarju Jožefu in njegovem slovstvenem delovanju. Vredoval sem Danico od l. 8. do 16., dokler je Jeran hodil po Sv. Deželi. Priobčil ondi besedo, katero sem govoril bogoslov svojim verstnikom l. 1853 o slovenščini itd. — L. 1868: Blagovestnik starega zavéta l. 5—40 itd. — L. 1869: Iskrice slovenske I—V. O Janežiču. O šolstvu, šolski maši itd. — L. 1870: Srednje šole I—IV. Cerkev pa šola. S Slemškega. Z Ajdovskega gradca itd. — L. 1871—73: Zmaga sv. Križa t. j. Vítázstvo svätého križa, spisal Jan. Munkay, V Skalici 1869. (Dan. 1873 str. 322). V kat. Besedi govoril o sv. Cirilu in Metodu nasproti Narodu (cf. Dan. 324). — L. 1874: O časnikarstvu zlasti liberalnem (cf. Nar. št. 43. Dan. str. 70. 108) itd.

Kratka staroslovenska slovnica. Spisal J. Marn. Doklada Glasniku in posebej tiskana v Celovcu 1863. 8. 60. — Zlati Vek. 1863. 8. 293. Sprožil, vredil, spisal v njem: Predgovor. Dve vojski (Družba sv. Cir. in Met. pa sv. Mohorja). Sveto pismo in slovstvo slovensko. Nestor. — Baraga, svetla zvezda na slovstvenem nebu kranjsko-slovenskem in očipve-indijanskem — v knjigi Vončinovi družbe sv. Mohorja l. 1869, in tudi posebej (Dan. 186—178).

V Slovencu sem sodeloval prva leta (Istinič — Resnicki) na pr. l. 1873: Roža Sandor pa sedanje ječe. L. 1874: Da se

resnica prav spozna, čuti je treba oba zvona (Makušev — Jurčič vsled govora o liberalnem časnikarstvu l. 27.). Pismena vprašanja o zrelostnih skušnjah iz slovenščine. Tresk med katehete ljubljanske gimnazije. Hezilo (prof. Heinrich) pa Istinič (prof. Marn) str. 107 do 113. Sedanjim Črtomirovcem pa Valjhunovcem itd. — L. 1875: Svobodna učitev. Dajte nam četrtek nazaj! Naučni slovník. Dežman, oj! Eri-nije. Peter Petruzzi. Časopisje slovensko itd. — L. 1876: Vzajemna slovnica slovenska. Moj jarem je grenak, breme ni lahko. L'école sera chrétienne ou ne sera pa. Slomšek v značajnosti Slovencem vzor. Kat. časopisje — dejanje apostolsko. Nič trdno, stanovitno ne stoji, — In vse razpada, koder vere ni. Vladika Ravnika in naše slovstvo. Slovan gre na dan. Potentes potenter tormenta patientur. Znanje in djanje itd. itd. — L. 1877: Cvet časnikovski. Katoličan gre na dan itd. — L. 1878: K. Melcer. Pij IX. A. Jerala. Slov. Matica pa dr. J. Bleiweis. — L. 1879: Sv. Ciril in Metod. O šolstvu.. — L. 1880: Nektere iskrene misli in želje o Slovencu (A—G). Jernej Kopitar. — L. 1881: Biti slovenske krvi bodi Slovencu ponos. Ezav in Jakob.. — L. 1882: Slovan gre na dan. — L. 1883: S. Žepić. J. Šolar. J. Macun. — L. 1884: J. K. Pogačar. J. Vesel Koseski. Nejedli. — L. 1885: Z Velehrada. — L. 1886: V. Lah. B. Raič. Stritar — Daničica itd. — L. 1887: Fr. Levstik. — L. 1889: D. Dežman. M. Cigale itd. itd.

Matici Slovenski l. 1863 zapisnikar, potem ključar, od l. 1865 odbornik, od l. 1887 predsednik. — Kopitarjeva Spomenica. Vredil Josip Marn. 1880. 8. 188. Spisal Predgovor; J. Kopitar pa dr. J. Zupan; Kopitar pa Pypin in Kolar. Po časopisih sestavil: Slavnost Kopitarjeva v nedeljo dne 22. avg. 1880 v Repnjah.

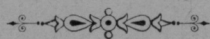
V Katoliški družbi govoril večkrat, kar kaže Danica. Posebej sem priobčil v Glasih XV l. 1880: Velik zdravnik je prišel z nebes, ker velik bolnik je ležal na zemlji (Luk. 10, 23—37).

Jezičnik. Da bi podpiral dobrega Pra-protnika pri vredovanju „Učit. Tovarša“, jel sem v njem spisovati l. 1863 „Pomenke o slovenskem pisanji“, ter si izprosil naposled za nagrado nekoliko prostih odtiskov, katerim sem dal naslov „Jezičnik“. Jezikala sta namreč v pomenkih „poredni Učenec in neporedni Tovarš“ o jeziku slovenskem, o raznih oblikah v pisanju, ki so takrat se jako hitro spreminjale itd., za poduk in kratek čas. V prvih letnikih I–V. t. j.: 1863–1867 se je v vsakem nabralo petdeset razgovorov. L. 1864 sem spisal v omenjenem listu tudi: „Ni planine brez doline“, ter priobčil razpravo: „Malikoslovje slovansko“, največ po Hanušu sestavil Metelko. — V III. letniku 1865 vrši se razgovor vže o občnih in posebnih imenih naroda slovanskega; v IV. ozira se tudi na knjigo „Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen“ v. Levstik; v V. pa sega razprava celó v jezikoslovje in slovstveno zgodovino slovansko (cf. Jezičn. XXVI). — V VI–VIII. l. 1868–1870 se razgovarjata „Stari in mladi Slovenec“ o slovanskem pisanju gledé na sorodstvo med staro in novo slovenščino največ po dr. Miklošičevi knjigi „Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum“.

L. IX–XI. t. j. 1871–73: Metelko v slovenskem slovstvu — in njegova doba, zlasti izvirno „Abecedna vojska“ itd. — V XII. l. 1874 opisan je Peter Hitzinger (Znojemski, Podlipski). V XIII. l. 1875: Jan Nepom. Nečasek pa Anton Umek Okiški. — V XIV. l. 1876: Otec Marko Pohlin pa Valentin Vodnik. — V XV. l. 1877: Krajnska Čbelica in Čbeličarji. Dr. Jakob Zupan. Vladika Matej Ravnika. Dr. J. Zupan in dr. Fr. Prešern. — V XVI. l. 1878: M. Ravnika Poženčan. M. Vertovec. M. Verne, posvečen Dr. J. Bleiweisu o 70. godu njegovem — V XVII. l. 1879: J. Kobe Sodevski. J. Varl. A. Žakelj Ledinski. A. Oliban. A. Likar.

Fr. Jeriša. Dr. L. Vončina. — V XVIII. l. 1880: J. Kopitar. M. Čop. Dr. Fr. Prešern. — V XIX. l. 1881: J. Žemlja. B. Tomšič. Fr. Malavašič. Dr. S. Klančnik. Dr. J. Rogač. J. Bonač. M. Lotrič. L. Engelman Nožarjev. Fr. Svetličič. — V XX. l. 1882: Novice pa Dr. Janez Bleiweis (s sliko), posv. Dr. Fr. Vitezu Miklošiču o 70. godu. — V XXI. l. 1883: Knjiga Slovenska v dobah XVI. XVII. veka. Zimske proste urice t. j. Predgovor poslovenjen iz Adama Bohoriča slovnice „Arcticae Horulae“ l. 1584. — V XXII. l. 1884: Knjiga Slovenska v XVIII. veku. V pojasnilo bodi povédano, da sem nasproti kritiki v „Narodu, Zvonu in Slovnu“ o Jezičniku sestavke v Slovencu: „Kdo je mojster in kdo — skaza (1884. XII. 35). Slovenčev podlistkar prilogarju Narodovemu (XII. 63). Možic od slame (XII. 79). Par neprijetnih trenotkov (1885. XIII. 105). Faust ali Fäustlein? (1886. XIV. 79)“ spisal sam samcat t. j. brez druga. Podpisaval sem se „Jezičnikov zvest čitatelj“ ob scandalum pusillorum i. e. discipulorum. — Posebne pomembe je l. XXVI. 1888 t. j. Staroslovenski Jezičnik. Knjiga Slovenska v dobi od IX. do XVI. veka, po kateri je znanstvena podlaga dana Knjigi Novoslovenski. — V XXVII. l. 1889: Svitoslav i Danica t. j. Msg. Luka Jeran v sliko. — Letniki XXIII–XXV t. j. 1885–1887, pa XXVIII–XXX l. 1890–1892 opisujejo (A–F) Knjigo Novoslovensko v XIX. veku. — Žal mi je, da moram skleniti!

Kar je prejšnji vrednik Tovarišev rekel: Brez Jezičnika bi že ne bilo Tovariša; to rečem nasproti tudi jaz: Brez Tovariša bi ne bilo Jezičnika. Čast torej „Učiteljskemu Tovarišu“; čast in hvala vzlasti blagemu založniku „J. R. Milicu“ ter naslednikom!

Književnost.

Književno naznanilo. Začel se je tiskati „Slovensko-nemški slovar“, ki bode izdan na troške rajnega knezoškofa ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa, in ga je uredil prof. M. Pleteršnik.

Iz nabranega gradiva se je dal sestaviti tak slovar, ki bode najbolj služil praktičnim namenom. Da bi pa natančnejšo podobo našega jezika kazal, dodala so se še naglasna in izreko nekaterih glasov določajoča znamenja, toda samo le na čelu stojetnim tolmačenim besedam, in imenovani so tam, kjer se je potrebno zdelo, s kraticami viri, iz katerih je kaj sprejeto v slovar; besedam in rekom povsod ali široko po Slovenskem znanim in sploh rabljenim, kakor tudi onim tujkam, ki se največ za znanstvene pojme malo ne v vseh evropskih jezikih nahajajo ter v slovenski obliki malo ali nič niso izpremenjene, nič ni pristavljeno. Pa umeje se samo ob sebi, da pripisani citati ne morejo imeti tega pomena, da se dotične besede samo le pri teh pisateljih in v teh krajih nahajajo, ki so omenjeni, drugod pa ne; tako obširno nikakor ni bilo nabrano gradivo.

Naglas se ravna najbolj po načelih razloženih v razpravah profesorja M. Valjavca, priobčenih v „Radu jugoslavenske akademije“ („Prinosi k naglasu u novoslovenskom jeziku“), in po govoru kranjskem, zlasti dolenskem; naglasna znamenja so z neznatno izpremembo od Vuka Št. Karadžića rabljena, izreko določajočih znamenj pa je bilo treba nekoliko novih izmisliti. Gradivo slovarsko je obsegalo rokopisne slovarje, večje in manjše zbirke med narodom nabranih besed in iztiske iz tiskanih slovenskih slovarjev in drugih knjig od najstarejše do najnovejše dobe.

Sprejeto je v slovar vse besedje, kar ga je ponujalo gradivo, ako se je urednik prepričal, da je narod kje govori ali da se rabi v knjigah. Zato so tudi med narodom in v knjigah navadne in udomačene tujke sprejete; niso se pa sprejele v novjšem času in po nepotrebnem iz sosednih jezikov vzete kakor tudi iz knjig ne one besede, ki so napačno skovane ter si niso po obširniši rabi veljave pridobile; tudi niso sprejete brez potrebe iz drugih slovenskih jezikov vzete besede.

Takim besedam, pri katerih je manj jasno, kako so nastale, zlasti tujkam, katere je narod v starejših dobah sprejel iz sosednih jezikov, dodajala so se, kjer je bilo mogoče, kratka pojasnila, primerjajoča one besede, iz katerih so nastale ali s katerimi so v zvezi.

Pisava je povsod, tudi v citatih, kolikor mogoče jednaka, ker je delu pglavitni namen praktična porabnost, katero bi različnost v pisavi citatov le ovirala.

„Uredništvo in izdajateljstvo“.

Slovar bo izhajal v sešitkih po pet pol obsegajočih. Vsakih pet do šest tednov pride po jeden se-

šitek na svetlo. Prvi sešitek bode izdan koncem meseca grudna.

Koliko bode vseh sešitkov, tega ni moči zdaj natančno povedati; utegne pa jih biti okoli dvajset. — Cena vsakemu sešitku bode **50 kr.** Naročila sprejema „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani.

Tudi nemško-slovenski del Wolf-ovega slovarja je še dobiti ter stane v „Katoliški Bukvarni“ melko vezan iztis 2 zvezka 2 gld. 50 kr., v pol usnji pa 4 gld. a. v.

Osnovni nauki iz fizike in kemije za meščanske šole, I. del. Spisal A. Senekovič, založil Kleinmayr in Bamberg, Ljubljana 1892, cena 50 kr. Ta knjiga je odobrena kot učna knjiga za slovenske meščanske šole. (Min. razpis od 19. listopada 1892, št. 25063.)

Prirodopis za meščanske šole, I. del. Spisal J. Hubad, založil Kleinmayr in Bamberg, Ljubljana 1892, cena 70 kr. Ta knjiga, o kateri priobčimo oceno v prihodnji številki, odobrena je kot učna knjiga za slovenske meščanske šole. (Min. razpis od 19. listopada 1892, št. 25063.)

Venček pravljic in pripovedek. Slovenski mladini spisal Josip Freuensfeld. Celje, 1892. Samozaložba. Tiskal Dragotin Hribar. Str. 87. Cena 35, s pošto 40 kr. — Gospod pisatelj je menda pozabil povedati, da je knjižica le ponatis iz „Večernic“. Knjižica je jako lična in priporoča tiskarja. Pravljičice, ki so v njej, pripovedovala je pisatelju bajé njegova babica in jih je pisatelj samo opisal (parafraziral). Izobraženemu čitatelju se pa vender dozdeva, da je babica že čitala druge pravljice, ali je pa g. pisatelj pozabil, kaj mu je pripovedovala babica in kaj je čital sam. — Pisatelj je nedosleden. V „Uvodu“ pripoveduje, da sta sedela z materjo na klopi, takoj v prvi pravljici pa pravi, da sta z babico. Sicer je to malenkost, katera pa vender moti količkaj pazljivega čitatelja. Piše skoz in skozi, angelj in angel, sedaj in zdaj. „Kedarkoli se je zmrščilo“; dovolj je: Kadar se je zmrščilo. „Malone vsak večer so mi pripovedovali kako novo pripovedko, katero sem jaz z odprtimi ušesi poslušal“. Lepše je: Pripovedovali so mi malone vsak večer kako novo pripovedko, katero sem poslušal z odprtimi ušesi. Pisatelj rabi preveč osobne zainke, kazalni zaimek ta, to, in glagol silí često na konec stavka, takó, da čitatelj mora občutiti upliv nemškega jezika. „Listje je šumevalo“, dovolj je: Listje je šumelo, kar je tudi nedovršno. Nikar ne stopnjujte glagolov brez potrebe! „Na obali Save“. Doslej smo govorili le o morskí obali ter smo se sprehajali na bregu Save. Vrh tega „obala“ ni slovenska beseda. Često rabi I. tvorno-pretekli deležnik n. pr. „položivši“, „odmolvši“, „zauživši“ itd. Vrinilo se je tudi nekaj tiskovnih pomot. Skrbeti se

mora, da se odpravijo vse pege in maroge, kajti pegast obraz ni vsakemu všeč in čistost jezika je potrebna vsaki knjigi, sicer ni dobra in lepa. G. pisatelj bi bil storil boljše, ako bi bil zapisal pravljice takó, kakor mu jih je pravila babica in ako učaka

knjižica drugo izdanje, zapiše naj pisatelj pravljice takó, kakor jih je čul, ali naj pové, da so izvirne, ali pa naznani vire, iz katerih je zajemal snov svojim pravljicam. Knjižica se priporoča. *F. J.*

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. (Razdelitev obleke ubogim šolarjem.) Dne 18. grudnia 1892. l. je obdaril v redutni dvorani slavni „odbor milosrčnih gospá“ čez 100 otrok z zimsko obleko, tudi so bili vsi pogoščeni s kruhom.

Pred najstjo uro so se zbrali otroci, vsi šolski voditelji z učitelji, gg. kateheta Smrekar in Merčun, „odbor milosrčnih gospá“, g. nadzornik Levec, g. ravnatelj Senekovič, več gospodov in gospoj ter mnogo občinstva. Točno ob 11. uri pa je počastil in povzdignil svečanost visokorodni gospod voditelj deželne vlade baron Hein s svojo visokorodno gospo soprogo in ekscelencja prevzvišeni gospod knezoškof.

Slavnost otvoril je g. vodja Andrej Žumer s pozdravom in nagovorom na njega prevzvišenost gosp. knezoškofa in visokorodnega gosp. barona Heina, na „odbor gospá“ ter je pojasnil ta dan otrokom z ganljivimi besedami in jim netil čut hvaležnosti do svojih dobrotnikov, ki naj se vedno jasno razvidi v lepem obnašanju, pokorščini in pridnosti. Po tem govoru razdelila je deklicam obleko ljubezniva, prijazna gospa baronica Heinova, dečkom pa prevz. gospod knezoškof in g. baron Hein. Po razdelitvi se je zahvalila učenka 8-razredne slov. mestne šole vsem dobrotnikom prav izborno. Ko so otroci na poziv gosp. kateheta Smrekarja dobrotnikom in navzočim dostojanstvenikom zaklicali „slava!“ zaključila se je ta redka in blažilna slavnost z lepim govorom prevzvišenega g. knezoškofa, v katerem je risal prav živo otročje dolžnosti do dobrotnikov, roditeljev, učiteljev itd. ter jim priporočal osvojiti si pokorščino, pridnost in vse lepe čednosti.

Vesel dan je bil ta obdarovancem, najprijetnejši v letu pa njihovim materam, katerim so se razbremenila srca in zljajšali materinski pogledi na svoje najljubše, ker so se jim izpolnile najiskrenejše želje po tuji, dobri, milosrčni roki, kojim željam zbog revščine pri vsem naporu same ustreči niso mogle. Toda ne samo te, temveč vse prisotne navdajalo je veselje. In kdo bi se ne veselil s hvaležnimi otroci in hvaležno-veselimi materami, kateri je čez dolgo, dolgo časa prisijalo sonce neizmerne veselja. Ta dan odpravil je za delj časa otroške prošnje: mama, ata! strgan sem, zebe me, oblecite me! Toda ozdravljene so rane, prepodene skrbi vsaj nekaterim po blagih damah ljubljanskih, katerim je prvo in najslajše veselje „pomagati nesrečnežem in revežem.“

Ta plemeniti čut, ki navdaja in vodi blagorodno gospo Murnikovo, g. Barteljevo, g. Premkovo, gdč. Premkovo in dozdanje dobrotnice in dobrotnike, naj postane neločljivo svojstvo vseh Ljubljancev, da bode rastla glavica v zmanjšanje uboščine. *Alozij Keel.*

Litija. (Poročito knjižničnega odbora o „prirastku knjig“ od 8. malega srpana minolega leta do 4. malega srpana t. l.) Pod A: 126. „Učiteljski Tovariš“ (1891); 127. „Popotnik“ (1891); 128. Fr. Janšek „Napake pri vzgoji otrok v sverizosteznem vrtu“; 129. R. Soebek „Zeitschrift des Vereins oesterreichischer Zeichenlehrer“ (1891); 130. Dr. G. A. Lindner „Allgemeine Unterrichtslehre“; 131. Andrej Senekovič „Osnovni nauki iz fizike in kemije“ (I. del); 132. L. Lavtar „Spezielle Methodik des Rechenunterrichtes in der Volksschule“; 134. „Erstes Rechenbuch“; 135. „Zweites Rechenbuch“; 136. „Drittes Rechenbuch“; 137. „Viertes Rechenbuch“ (vse štiri od prof. L. Lavtarja); L. Lavtar „Anhang zum vierten Rechenbuche“, 139. Schematismus der allgemeinen Volksschulen und Bürgerschulen in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern“; 140. Dr. G. Kehr „Die Praxis der Volksschule“; 141. Dr. G. A. Lindner „Allgemeine Erziehungslehre“; 142. Josip Ambros „Methodik des Schreibunterrichtes“; 143. Fr. Gabršek „Pedagogiški letnik“ (1891—1892).

Pod B: 123. Dr. Johannes Ranke „Der Mensch“ (II. Band); 124. Friedrich Ratzel „Völkerkunde“ (III. Band); 125. Melchior Neumayr „Erdgeschichte“ (II. Band); 126. Anton Kerner von Marilaun „Pflanzenleben“ (I. Band); 127. Anton Kerner von Marilaun „Pflanzenleben“ (II. Band); 128. Dr. Max Wildermann „Jahrbuch der Naturwissenschaften“ (1891—1892); 129. Iv. Vrhovec „Zgodovina Novega Mesta“; 130. A. Bartl „Letopis Matice Slovenske“ (1891); 131. Henr. Schreiner „Fizika ali nauk o prirodi“ (II. del); 132. Jos. Stare „Občna zgodovina“ (XV. snopič); 133. J. Leban „Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli“; 134. Otto Ule's „Warum und Weil“ v 3 delih: I. Physik, II. Chemischer Theil, III. Zoologie und Botanik.

Pod C: 87. Dr. Fran Lampe „Dom in svet“ (1891); 88. Dr. Iv. Tavčar „Ljubljanski Zvon“ (1891); 89. Iv. Tomsič „Vrtec“ (1891); 90. Jakob Bedének „Od pluga do krone“; 91., 92., 93. Fr. Levec Levstikovi zbrani spisi (I. II. in III. del); 94. „Postojinsko okrajno gla-

varstvo"; 95. „Alte und neue Welt“ (1891); 96. Joh. Sima „Bilder aus Krain“ (I. Theil); 97. Družba sv. Mohorja „Slovenske večernice“ (45. zvezek, 1891).

Pod D: 27. G. Pirc „Kmetovalec“ [1891]; 28. G. Pirc „Vrtnar“ [1891].

Pod E: 43. Sebastian Kneipp „Rathgeber für Gesunde und Kranke“; 44. Seb. Kneipp „So sollt ihr leben!"; 45. Seb. Kneipp „Meine Wasser-Kur“; 46. Družba sv. Mohorja „Življenje D. M. in sv. Jožefa [X. snopič]; 47. Jak. Peregrin Pavlič „Gospod, teči mi pomagat!"; 48. „Koledar družbe sv. Mohorja [1891]; 49. Dr. Bock „Das Buch vom gesunden und kranken Menschen“ [I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. Lief-

rung; izide še 11 zvezkov]; 50. „Generalstabs-Karten“ a, b, c, d; 51. Dr. Moriz Gauster „Die Gesundheits-eflege“.

Knjižnični odbor dalje prosi, da bi tisti gospodje učitelji in gospice učiteljice, ki imajo že več mesecev — nekateri celo čez leto dnij — izposojene knjige, blagovolili jih kmalu vrniti. Pogosto se prigodi, da marsikdo želi te ali one knjige iz okrajne učiteljske knjižnice, toda načelnik mu ne more postreči, ker morebiti leži po nepotrebnem pri kakem tovarišu. Če pa kateri kakšne knjige ne more vtrpeti, naj namu to naznani, da se vemo nasproti ostalim tovarišem opravičiti.

Knjižnični odbor.

Društveni vestnik.

Iz našega društva. Zadnji čas bilo je naše društveno življenje nekako utihnilo. Društvenih večerov ni bilo več in sploh smo se tovariši le malokrat shajali. Letošnji prvi društveni večer dne 7. t. m. pa nam je pokazal, kako potrebni so taki večeri; kajti zbralo se je bilo okoli 40 društvenikov in gostov. Hvalevredno je treba omeniti polnoštevilno udeležbo gg. koleginj.

Društveni predsednik gosp. Andrej Žumer je pozdravil zbrane. Zahvalil jih je za obilno udeležbo, ter omenil važnost društvenih večerov.

Prvi je predaval gosp. nadzornik prof. Levec o razpisu c. kr. deželnega šolskega sveta, kateri določuje, kdo naj na Kranjskem plačuje stroške za šolske stavbe. To nam je gosp. nadzornik kot pravi veščak prav lepo na mnogih izglelih iz svojega okraja razložil. Uvideli smo, da bode naša dežela s tem razpisom glede novih šol mnogo pridobila; kajti po sedanjih določbi bode mogoče tudi manjšim občinam v nekoliko letih stroške za šolo nabrati, za kar bi se bilo po starem rabilo večkrat mnogo mnogo let. Predsednik je g. govornika za izvrstno predavanje zahvalil, kar se je občno odobravalo.

Gosp. učitelj A. Keel nam je kazal v svojem zabavnem govoru „moč ljubezni“. Vspodbujal nas je k skupnemu delovanju in pravi, odkriti, nesebični kolegijski ljubezni.

Za svoj govor je žele zaslužen pohvalo.

G. Andrej Žumer omenjal je inenitnost nazor-nega nauka in njegovih pripomočkov. Kazal in natančno razlagal nam je potem nove podobe Janskega. Te podobe so jako lepe in v vsakem oziru dovršene, a vrh tega še jako po ceni. Podobe živalij na trpežnem papirju veljajo à 60 kr. in za nazorni nauk à 70 kr.; tedaj cenejše kakor le katere druge jednake vrste; 5 podob živalij skupaj 2 gld. 50 kr., 5 podob za nazorni nauk skupaj 3 gld.

G. nadzornik prof. Levec nam je opisal končno v jako zanimivem govoru življenje in delovanje pred kratkim umrlega pedagoga Slovenca dr. Fr. viteza Močnika. Gospod govornik je rekel, da če ne bi bil pokojnik ničesar drugega spisal kakor računice, bil bi že dovolj storil. Kako blagodejno je uplival kot nadzornik na svoje učiteljstvo, vidi se n. pr. pri našem vrlem starosti g. ravnatelju And. Praprotniku, katerega je do tako plodovitega delovanja največ pokojni pripravil. Do zadnjega je podpiral „vdovsko učiteljsko društvo“, kateremu je bil ustanovitelj in „Vrtec“. Zbrani smo zaklicali njegovemu spominu „Slava“. S tem je bilo predavanje končano. Sledile so napitnice in petje, da je bila zabava prav živahna. Upajmo, da se vidimo pri drugem večeru dne 4. prosinca še v večjem številu in tako pokažemo, da hočemo res v slogi delovati.

Iz „Pedagogijskega društva v Krškem“. Letnino so plačali za VI. leto: Ramoveš Andrej, župnik v Svibnem; okrajna učiteljska knjižnica v Krškem; Bauer Ana, učiteljica v Radečah; Brvar Karolina, učiteljica v Škocijanu; Donati Amaliya, učiteljica v Mokronogu; Fabjančič rr., učitelj na Bučki; Gebauer Viljem, nadučitelj v Šmarjeti; Grčar Andrej, nadučitelj v Radovljici; Gantar Ivan, nadučitelj v Čateži; Kuralt Kristina, učiteljica v Št. Jerneji; Lavrič Fr., nadučitelj v Škocijanu; Lunder Fr., nadučitelj na Raki; Lomšek Simon, učitelj v Čirkljah; Levec Ivan, nadučitelj v Radečah; Lunaček Aleksander, nadučitelj na Trebnem; Muhič Fr., učitelj v Št. Jerneji; Osana Jožef; učitelj pri Sv. Duhu; Pavčič Anton, nadučitelj v Št. Rupertu; Rodič Ivan, učitelj v Št. Juriji; Saje Ivan, nadučitelj v Št. Jerneji; Slane Fr., učitelj v Radečah; Šmitek Fr., učiteljica v Boštanji; Trost Karol, učitelj v Št. Jerneji; Nagu Srečko, učitelj v Leskovci; Vohinec Eduard, učitelj v Št. Rupertu.

Dne 10. listopada je imel odbor sejo ter vsled gosp. Medveščekovega poziva v 20. šte. „Popotnika“

sklenil postaviti društvene poverjenike za posamezne okraje, katerih naloga bode razpečavati že izišle knjige ter nabirati društvu novih udov. Od razprodaje knjig, ki jih ima društvo še v svoji zalogi, je zavisna izdaja VI. letnika, oziroma kake druge knjige pedagogično-didaktične vsebine.

Da se to kmalu izvrši, v to ime pomodi Bog in pomoč tovarišev!

— a —

Iz Krškega. Prošnja. One p. n. tovariše in tovarišice, ki so prejeli pred leti kako knjigo „Pedagogiškega društva“, a še ne plačali, prosimo najljubše, da bi nam blagoizvolili nemudoma ali poslati dotični znesek ali **vrniti knjigo**. Zadnje bi nam bilo še najljubše, ker je povpraševanje po društvenih knjigah vedno večje in ker sta nam zlasti I. in II. „Pedagogiški letnik“ že popolnoma pošla.

Pedagogiško društvo v Krškem 13. grudnia 1892.

Odbor.

Poverjenišvo „Pedag. društva“ so do sedaj prevzeli sledeči gg.: Črnologar R., Gradišnik A., Grčar A., Mrcina J., Perko Lov., Schmorancer J., Thuma J., V. Zavrl in Zupančič Drag. Hvala lepa! Vabil in poverjeniških pol je razposlal odbor 56 tovarišem. Upamo še mnogo vspeha!

Iz litijskega okraja. (Občni zbor „litijskega učiteljskega društva“.) Naše učiteljsko društvo je imelo svoj letni občni zbor dne 20. vinotoka v litijski šoli. Vzlic slabemu vremenu se nas je udeležilo toliko, da smo zamogli zborovati. Predsednik društva, g. nadučitelj Ravnikar, došlece iskreno pozdravi, povdarja, da delujmo i nadalje v prosep škole in učiteljstva. Dalje še pozdravi g. dr. T. Romiha iz Krškega in Šmartinskega g. kaplana M. Hrovata, ki sta se udeležila zborovanja.

Društveni tajnik g. nadučitelj J. Adlešič prebere zadnjega zborovanja zapisnik, ki se overi brez ugovora.

Blagajničarica gospica učiteljica Kristina Demšar poroča o društvenem premoženju, ki je našim skromnim razmeram po vsem povoljno, — tako, da tekom nekaj let vender le prihranimo vsoto za pokroviteljstvo Ciril-Methodovi družbi. Gg. tovariše in gospice tovarišice lepo prosimo, da podpirajo društvo.

Društveni odbor ostane stari in sicer predsednik g. nadučitelj Ravnikar; njegov namestnik in tajnik g. nadučitelj Adlešič; blagajničarica gospica učiteljica Demšar; perovodja g. učitelj Bartelj; odborniki so pa gg. nadučitelja Škrbinec in Zajec in g. učitelj Kovač.

Na to nam g. dr. T. Romih pojasnjuje bogato zbirko fizikalčnih aparatov iz dr. Houdekove in Herwertove zaloge v Pragi, (obstoječa iz neke večje zbirke, 60 komadov in manjše zbirke za elektriko.) Tudi nam je gosp. doktor na kratko razlagal elektriko na podlagi aparatov. — Knjižnični odbor je sklenil te aparate na račun knjižnice obdržati kot lastnino učiteljstva, ki jih ima na razpolaganje sleharnemu učitelju

načelnik knjižničnega odbora. Jeden ali drugi si lahko kaj kupi za svojo šolo — se ve, kar mu najbolj prija. Zatorej gg. tovariše opozarjamo na to zbirko fizikalčnih aparatov! Ker je naš gosp. okrajni šolski nadzornik strokovnjak v fiziki, učitelji želimo, da bi nam pri bodoči okrajni konferenciji na podlagi vseh teh fizikalčnih aparatov pokazati blagovolil, kako bi se prirodoslovni sestavki v naših šolskih berilih otrokom razlagali, da bi jih tudi v resnici umeli. S tem bi g. nadzornik vsem ustregel. Nadjamo se, da ta točka pride pri uradnem zborovanju na dnevni red.

Po končanem govoru g. Romiha društveni predsednik zborovanje zaključil s „slava-klicem“ na našega ljubljenege vladarja.

Radi grdega vremena se marsikdo ni mogel tega zborovanja udeležiti, akoravno je mislil. Radi tega so pa nekateri gg. tovariši zborovanje pozdravili brzojavnim pótem, kakor: učiteljstvo Višnjegorsko in g. učitelj Kovač iz Zatičine.

G—tov.

Iz Kranja. Vabilo k I. koncertu, ki ga priredi „učit. druš. za Kranjski šolski okraj“ s prijaznim sodelovanjem g. A. Štefanciča v prostorih narodne čitalnice v Kranji v četrtek dne 5. januarja 1893 na korist podporne zaloge. Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnina 50 kr. za osobo. — Vspored: 1. Preciosa. C. M. Weber. Svira učiteljski godbeni kvartet tržiški. 2. Nagoovor. 3. V slovo. Dvospev. A. Müller. 4. Sirota. Moški zbor z alt solo. A. Hajdrih. 5. Deklamacija. 6. Vijolčin vonj. Mešan zbor. A. Nedved. 7. Air Varie. P. Rode. Svira učiteljski godbeni kvartet tržiški. 8. Pogled v nedolžno oko. Kvartet. Hug. Sattner. 9. Avstrija moja. Moški zbor. A. Nedved. — K obilni udeležbi vabi najljubše odbor.

Iz Rudolfovega. Vaš lanski list je prinesel dopis iz našega okraja, v katerem je citati, da je hotelo tukajšnje učiteljsko društvo napraviti Komenskega slavnost na 28. dan grudnia, a ni je bilo! Zakaj ne? Da ne bi kateri napačno tolmačil, naj omenim o tem nekoliko več.

Zina je, in sicer trda zima, katere se straši mnogoteri izmed gg. učiteljev. Ker pa nameravajo učitelji napraviti kolikormožno sami to slavnost, morajo seveda tudi sami sodelovati, a to ni lahka reč sedaj po zimi, ker so mnogi jako daleč od Novega Mesta, kamor je treba vsakemu priti. Naj bi bilo isti dan slabo vreme, naj bi na primer sneg zapal, kdo bi došel v mesto? Kakošno bi bilo v tem slučaju koncertiranje?! Zatorej se je slavnost prestavila — seveda zaradi želje večine — na ugodnejši čas, kateri bo najčesče precej po veliki noči. Upamo, da se bo takrat pač lahko ta slavnost zvršila in da ne bo vzroka jo še jedenkrat predstavljati. Sicer pa: Nil homini certum est!

Iz Metlike. Črnomeljsko učiteljsko društvo je zborovalo 19. dne listopada m. l. ob 2. uri popoldne v šolskih prostorih v Črnomlji. Zborovanja se je udeležilo 12 učiteljev in 2 učiteljici. Predsednik

društva, gospod c. kr. okrajni šolski nadzornik Anton Jeršinović, udeležence prav presrečno pozdravi, izražujoč veselje, da je k zborovanju prišlo toliko udov. „V združbi je moč; čim večkrat se snidemo in čim obilnejša je udeležba naših zborovanj, tem bolje in častneje za nas, ker ravno s tem kažemo, da smo napredni učitelji, in da se popolnoma zavedamo svoje stanovske dolžnosti in časti!“ Tako je gospod predsednik sklenil svoj pozdrav.

Na to ob kratkem razjasni delovanje društva v prošlem letu. Društvo je zborovalo vlani 29. dne vinotoka in daves. Z letnimi doneski p. n. udov so se omislili nagrobni spominki umrlim tovarišem: Mateju Grmu v Adlešičih, Mateju Hočevanju v Črnomlju in Janezu Anžičku v Metliki. — Ob Svetčevem banketu je bilo poslalo društvo primerno brzojavko v Ljubljano. — Pedagogiško društvo v Krškem je poslalo predsedništvu vabilo k pristopu k temu društvu. — Gospod nadučitelj Ribnikar v Logatci naznanja, da je prevzel predsedništvo „Zveze“ učiteljskih društev slovenskih.

Iz poročila blagajnikovega smo zvedeli, da ima društvo po odbitih troških za nagrobne spominke še 18 gld. 31 kr. gotovine. — Na predlog blagajnika, g. Šetine, se sklene, da naj za leto 1892. vsakega plača udnino (1 gld.), za leto 1893. naj pa udnina odpade. — Društvo jednoglasno sklene, da naj se g. Ribnikarju izreče priznanje in zahvala, ker se je pri Svetčevem banketu tako možato potegnil za čast slovenskega učiteljstva.

Pri drugi točki dnevnega reda „Praktičen nasvet o računstvu na najnižji stopinji“, pokazal nam je gosp. predsednik, da se v računstvu lahko doseže prav ugoden uspeh brez vsacega učila, brez stroja itd., ker vsaki učenec nosi računski stroj že s seboj, namreč prste na rokah. Podrobnega navoda tu ne morem popisati, rečem le kratko, da nam je g. nadzornik s svojim zelo praktičnim navodom dal marsikak migljaj, kateri nam bode izvrstno služil v računstvu pri začetnikih in s katerim bomo hitreje prišli do polvoljnega uspeha. Zbrano učiteljstvo je referat g. nadzornika s polovalno sprejelo.

Gospod Šetina na to govori o početnem čitanju. Omenja razne težave, ki se učitelju stavijo pri prvem

čitanju. Da si bode učitelj začetno branje kolikor mogoče olajšal, naj pazi na sledeče: 1.) Pri začetnih vajah naj pazi na čisto izgovarjanje samoglasnikov. 2.) Učitelj naj gleda na to, da učenci ne bodo predolgo izgovarjali posameznih glasov, ker od todi izhaja óno zategneno, počasno in dolgočasno branje, katerega se otroci potem tako težko odvadijo. 3.) Učitelj naj vadi učence v izgovarjanji zlogov pri početnih vajah, t. j. otroci naj izgovarjajo v zlogih po dva glasova, predno poznajo črke. Gospodu referentu je bilo zbrano učiteljstvo za praktičen poskus prav hvaležno.

V društveni odbor se izvoli predsednikom gosp. Anton Jeršinović (kot izraz posebnega zaupanja), podpredsednikom in blagajnikom g. Šetina, tajnikom g. Šest, odbornikoma gospoda Barle in Perko. — Delegatom k bodočemu zborovanju „Zveze“ se volijo na predlog gosp. predsednika gg.: Gregorač, Justin, Šest in Šetina.

Prihodnje zborovanje društva bode meseca mal. travna 1893. leta. v Metliki. Vsa zborovanja od sedaj naprej naj bodo dopoldne. — S tem je bil dnevni red dovršen. Gospod predsednik zahvali zborovalce za izkazano zaupanje, da ga je jednoglasno zopet izvolilo društvenim predsednikom. Prizadeval si bode z vsemi močmi delati v blagor in korist belokranjskega učiteljstva, v to pa prosi tudi pomoči ostalega odbora in vseh učiteljev in učiteljic. Opominja dalje zbrane udeležence k vestnemu izpolnovanju stanovskih dolžnostij ter jih vspodbuja k ljubezni in udanosti do Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. in Nj. prevzvišene cesarske hiše. S trikratnim „živio“ predobremu vladarju kot posebnemu zaščitniku našemu zaključí zborovanje.

Po zborovanji si je ogledalo učiteljstvo razna učila črnomeljske šole in okrajno učiteljsko knjižnico, iz katere smo si za dolge zimske večere izposodili raznega berila. — Pri gospej Š. smo potem v raznih pogovorih posedeli še nekaj časa, proti 7. uri pa smo ostavili kraj zborovanja, srčno želeč, da bi se prihodnjo spoudlad zdravi in srečni sešli v Metliki. Bog!

Andrej Šest.

Vestnik.

Fonetiški pravopis uvede se na Hrvaškem vsled odloka kr. deželne vlade od 20. listopada l. l. v vse srednje in ljudske šole. Deželna vlada je pozvala prof. dr. Ivana Broza, da sestavi poučno knjigo o tem. Isti je s sodelovanjem prof. Pavića napisal knjižico „Hrvatski pravopis“, koji je za bodoče jedino dovoljen v vseh hrvatskih šolah. Tako je sedaj odstranjena v vseh šolah pravopisna samovolja.

„Napredak“.

Javne in proste bralnice v Parizu. Pariz ima razven narodne knjižnice s 3 milj. zvezki Mazarinove s 300.000 zvezki, knjižnice del' Arsenal itd. se 50 bralnic, katere nadzoruje in deloma tudi vzdržuje mestna občina. Iz vseh knjižnic more vsakdo si izposoditi razna dela. Lansko leto se je izposodilo 1.031.167 zvezkov. Izmed 1000 oseb se poslužuje knjižnic 454.

Kaj se vse od učitelja zahteva. V Bukovini je razpisano v nekem mestu podučiteljska služba. V

natečaji se zahteva znanje nemškega, rumunskega in rusinskega učnega jezika, a razven tega tudi znanje poljskega jezika. Za vse to pa dobiva plačila — 300 gld.!

Srbska Matica v Budišinu. Lužički Srbi se z vso silo upirajo ponemčevanju. Oni imajo že 45 let svojo „Srbsko Matico“. Sedaj nabirajo darove in prinese za matičin dom. Nabranih imajo že 11.880 mark. V preteklem letu je imela Matica dohodkov 3175, a stroškov 3116 mark.

Omožene učiteljice v Nemčiji. — Pruski minister je izdal naredbo, katera veli: Stalne učiteljice ročnih del in navadne učiteljice nehajo službovati ob konci tistega leta, ko se omože.

Vojska in šola. Francoski statistik sestavi je pregled stroškov, katere proužročata vojska in šola večjim evropskim državam. Tako troši Nemčija za vojsko 368 milijonov gld., za šolo 30 milijonov gld. na leto; Avstro-Ogerska za vojsko 139, za šolo 12; Angleška za vojsko 312, za šolo 47, Francija za vojsko 303, za šolo 42, Rusija za vojsko 409, za šolo 35, Italija za vojsko 180, za šolo 3, Španska za vojsko 76, za šolo 3. Vsega vkupe potrosijo te države vsako leto za vojsko 1777, za šolo pa 177 milijonov gld. To je krasna ilustracija svobodne kulture.

Uljudnost v nemški vojski. Kako se v Nemčiji ravna z vojaki, za to imamo nov dokaz v nekem članku, ki ga je prijavila „Preussische Lehrerzeitung“. Navaja namreč celo vrsto stavkov in psov, s katerimi je med šesttedenskimi vojaškimi vajami v Osterodi obisipal pri tamošnji rezervni kompaniji službe učitelje neki mlajši častnik. Poleg celih, jako žaljivih stavkov, s katerimi so se apostrofirali učitelji in žalili kot taki, nahaja se prava zbirka najsurovejših psov, katere so se v pričo družih vojakov pridevale učiteljem. Dicks Beest, dummes Lehrerthier, verfluchtes Luder, Rhinoceros, thranfüssiges Volk, erbärmliche Lehrer und Schulmeisterseele, Riesenrindvieh, Affenschwanz, Saubesen itd. to so ljubeznjiva epiteta, kakršna je bilo požirati šest tednov ubogim nemškim učiteljem!

Stroški za ljudske šole evropskih velevlavstij. Kakor je izračunal mlad angleški diplomat g. Dering izda za ljudsko šolstvo Francija 38,357.760 gld., Anglije 53,768.464 gld., Nemčija 22,817.424, gld., Avstrija 4,991.076 gld. Rusija 12,684.888 gld., Italija 3,170.773 gld., Španija 1,067.928 gld. Povprečno pride torej na jednega prebivalca v Franciji 1 gld. 90 kr., v Angliji 1 gld. 85 kr., v Nemčiji 1 gld. 26 kr., v Avstriji 98 kr., v Rusiji 65 kr., v Italiji 53 kr., v Španiji 38 kr.

Prihodnji večer „Slovenskega učiteljskega društva“ bode v sredo dne 4. t. m. (ne 5.) ob polu 8. uri v g. Hafnerja dvoran. Poročal bode gosp. J. Dimnik o metodi pri čitanju.

Srečno in veselo novo leto želi vsem p. n. naročnikom in čitateljem ter se priporoča nadaljni naklonjenosti tiskarna Miličeva.

Zahvala in poslovalo. Vsem dragim sotrudnikom, ljubeznjivim tovarišicam, prijateljem in znancem izrekam za čestitanje ob imenovanju nadučiteljem v

Mokronogu tem potem svojo iskreno zahvalo! Ob enem se svojim tovarišem in tovarišicam zahvaljujem za zaupanje, ki so mi ga izkazovali pri raznih prilikah — ter jim kličem pri odhodu iz Litije v Mokronog prisrčni „z Bogom!“

V Litiji, dne 21. grudnia 1892.

Jernej Ravnikar, nadučitelj.

Zahvala. Slavno podporno društvo »Narodna šola« je blagoizvolila tekom šolskega leta 1891/92 za neznatne zneske mnogo raznega šolskega blaga tukajšnji ubogi šolski mladini podariti. Za ta dobrodošli dar se podpisani tem potem o imeni šolske mladine najtopleje zahvaljuje.

Šolsko vodstvo v Zalogu pri Cerkljah, 26. vin. 1892.

Vendelin Sadar, učitelj-voditelj.

Zahvala. Slavno društvo »Narodna šola« je blagoizvolilo proti neznatni vsotici doposlati tukajšnji šoli obilo šolskega blaga. Podpisana štejeva si v prijetno dolžnost, tem potem se zahvaliti prekoristnemu društvu v imeni obdarovane šolske mladine.

Osilnica, dne 15. listopada 1892.

Blaž Kovač,
predsednik kraj. šol. svotu.

Frančišek Povše,
učitelj-voditelj.

Zahvala. Šolsko podporno društvo »Narodna šola« je blagoizvolilo zopet letos tukajšnji izgredni šoli obilo raznega šolskega blaga brezplačno podeliti, za kar se udano podpisani v imenu šolske mladine iskreno zahvaljuje.

Bojanci, dne 20. grudnia 1892.

T. Bitenc, učitelj.

Zahvala. Blagodelno društvo »Narodna šola« je blagoizvolilo za neznaten znesek poslati tukajšnji šoli mnogo šolskega blaga. Za ta lepi dar se podpisani v svojem in v imeni ubožnih otrok prav srčno zahvaljuje.

Loški Potok dne 5. grudnia 1892.

Andrej Cvar, učitelj.

Zahvala. Blagodelno društvo »Narodna šola« je blagoizvolilo zopet letos samo za vplačano letnino mnogo izvrstnega šolskega blaga podariti, za kar se podpisani v imeni tukajšnje šolske mladine najiskrenejše zahvaljuje.

V Hrušici, dne 9. grudnia 1892.

Fr. Klinar, šol. voditelj.

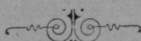
Zahvala. Blagodelno društvo »Narodna šola« je blagoizvolilo za mali znesek poslati tukajšnji dvorazrednici mnogo šolskega blaga, za kar se v imeni obdarovane šolske mladine podpisano vodstvo tem potem najtopleje zahvaljuje.

Sv. Križ pri Turnu, 9. dan grudnia 1892.

Janko N. Jeglič, nadučitelj.

Zahvala. Slavni deželni odbor kranjski je blagoizvolil tukajšnjemu krajnemu šolskemu svetu dati 120 gld. in slavna kranjska hranilnica v Ljubljani 100 gld., kot podporo za pouk v deških ročnih delih na tukajšnji šoli. Za ta velikodušna darova se najtopleje zahvaljuje v imeni krajnega šolskega sveta in šolskega vodstva

V. Zavrl,
predsed. kr. šol. svetu in šol. vod.
Stopiče, 20. grudnia 1892.

Uradni razpis učiteljske službe.

Št. 1200

o. š. sv. Na jednorazrednici v Beli Cerkvi je stalno ali začasno popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje naj se predpisanim pótém semkaj vložé do dné 13. prosinca 1893.

C. kr. okrajni šolski svét v Novem Mestu
dné 11. grudnia 1892.

Listnica uredništva.

V imeniku naših sodelovalcev v letu 1892. je po

krivdi stavca izostalo ime sotrudnika gosp. Ivana Belé-ta, učitelja v Ljubljani, katero neprimliko s tem popravljamo; torej je skupaj 134 sodelovalcev.

P.-n. gospodom krajnim šolskim svetovalcem in šolskim voditeljem!

Gledé na obilo naklonjenost, katero izkazujejo gospodje krajni šolski svetovalci in šolski voditelji moji tiskarni, usojam si opozarjati na svojo

tiskarno in zalogo šolskih tiskovin.

Zboljševaje dan za dnevom svojo tiskarno morem znatno znižati ceno častitim naročilom ter smem se nadejati, da bodo nizko stavljene cene, ter vselej točno in ukusno zvršena častita naročila dala povod, da mi ohranite naklonjenost pri popolnjenji pisarnih potrebščin.

Zahvaljujé se za dosedanje zaupanje se priporoča za obilna cenjena naročila z odličnim spoštovanjem

Rudolf Milic
tiskarna v Ljubljani.

„Narodna tiskarna“ v Ljubljani

ima v zalogi za leto 1893.

Skladni koledar

cena 60 kr.

Dijaški koledar

cena 60 kr.

Stenski koledar

cena 25 kr.

Ti koledarji se dobivajo tudi v vseh knjigotržnicah.

Častitim naročnikom „Učiteljskega Tovariša“.

Za naročnike »Uč. Tov.« sem tudi letos priredil originalne platnice za ta list v črnem platnu z zlatim tiskom na prednji strani in po hrbtu po načinu, kakor so v navadi platnice pri zakonskih zbirkah. V nadi, da dobim dosti naročnikov, postavil sem ceno samo na **40 kr.** [po pošti 50 kr.]. Po isti ceni se dobe platnice za prejšnje letnike. Z vezanjem vred računim za letnik 85 kr. Za obilno naročbo se priporoča

Ivan Bonač,
knjigovez,
Ljubljana, Šelenburgove ulice št. 6.

«Učiteljski Tovariš» izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta. Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Komenskega ulice št. 9; naročnino pa prejema gospod Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. — Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.

UČITELJSKI TOVARIS.

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva“
v Ljubljani.

Tri in trideseto leto

1893.

Izdavatelj in urednik:

ANDREJ ŽUMER,

nadučitelj in c. kr. okr. šolski nadzornik.

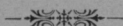
V Ljubljani.

Natisnila R. Miličeva tiskarna.

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva“

v Ljubljani.

Tri in trideseto leto

1893.

Izdavatelj in urednik:

ANDREJ ŽUMER,

nadučitelj in c. kr. okr. šolski nadzornik.

V Ljubljani.

Natisnila R. Miličeva tiskarna.

Imenik naših p. n. g. g. sotrudnikov.

- Abram Leopold*, nadučitelj v Kostanjevici.
Armič Jožef, učitelj v Sorici.
Bajec Ivan, učitelj v Polhovem Gradcu.
Barle Janko, nadučitelj v Šmihelu pri Novem Mestu.
Bartl Ivan, učitelj v Šmartnem pri Litiji.
Belar Leopold, nadučitelj v p. v Ljubljani.
Belè Iran, učitelj v Ljubljani.
Benedek Jožef, nadučitelj v Planini.
Benedik Karol, nadučitelj v Smledniku.
Bernard Karol, nadučitelj v Jesenicah.
Bezljaj Jožef, meščanski učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Krškem.
Bezljaj-Michel Marija, učiteljica v Krškem.
Bozija Jožef, nadučitelj na Blokah.
Božić Leopold, nadučitelj v Žiréh.
Bregant Mihael, nadučitelj v Šmartnem pri Kranji.
Burnik Valentin, nadučitelj v Kamniku.
Cepuder Jakob, nadučitelj na Studenci.
Cepuder Jožef, učitelj v Ljubljani.
Cerar Ivan, učitelj v Škocijanu pri Turjaku.
Cvrtin Ivan, učitelj v Trziči.
Česnik Karol, nadučitelj v Predosljah.
Čuček Rajko, c. kr. profesor v Sarajevem.
Debelak Mihael, učitelj v Kovorji.
Dimnik Jakob, učitelj v Ljubljani.
Dolinšek Apolonija, učiteljica v Komendi.
Dular Francišek, učitelj v Valtu Vasi.
Eksel Srečan, učitelj v Rajhenburgu.
Fakin Anton, učitelj v Repentabru.
Furlan Jakob, učitelj v Ljubljani.
Gabršek Ivan, nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Krškem.
Gangl Engelbert, učitelj v Ljubljani.
Gantar Ivan, nadučitelj v Čateži.
Gärtner Francišek, učitelj v Velesovem.
Gašperin Gašper, nadučitelj v Starem Trgu pri Loži.
Gebauer Viljem, nadučitelj v Šmarjeti.
Golmajer Francišek, nadučitelj v p. v Radovljici.
Govekar Francišek †, nadučitelj v Šiski.
Gregorač Francišek, učitelj v Metliki.
Gregorin Jožef, učitelj na Črnučah.
Gross Francišek, nadučitelj v Vremah.
Gross Peter, nadučitelj v Zagorji ob Savi.
Hiti Matija, nadučitelj v Dobrniči.
Hribar Jožef, učitelj v Postojini.
Hubad Jožef, c. kr. profesor v Ljubljani.
Humek Martin, učitelj na Raki.
Inglíč Jakob, c. kr. šolski ravnatelj v Idriji.
Jaklič Francišek, učitelj v Dobropoljah.
Janežič Janko, nadučitelj v Dobu.
Janežič Matija, učitelj v Pečah.
Jeglič Janko, nadučitelj pri sv. Križi.
Jeglič Francišek, učitelj na Dovjem.
Jelenec Luka, nadučitelj v Št. Juriji.
Jeršinovic Anton, nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Črnomlju.
Jesenko Dragotin, uradnik v Ljubljani.
Josin Maks, učitelj v Ljubljani.
Judnič Davorin, učitelj v Trnovem.
Juvanec Francišek, učitelj v Leskovci.
Kalinger Florijan, učitelj v Radovicah.
Kantè Matej, nadučitelj v Sežani.
Kecelj Alojzij, učitelj v Ljubljani.
Kern Ivan, nadučitelj v Trbovljah-Vodah.
Knific Luka, nadučitelj v p. v Škofji Loki.
Koblar Anton, kurat in arhivar pri deželnem muzeji v Ljubljani.
Kokalj Francišek, učitelj v Ljubljani.
Koncilija Francišek, nadučitelj v Žuženberku.
Konschegg Friderika, učiteljica v Ljubljani.
Kopitar Francišek, učitelj v Gribljah.
Korošec Jožef, učitelj na Jesenicah.
Kosi Anton, učitelj v Središči.
Kotzmuth dr. Julij, c. kr. okrajni zdravnik v Postojini.
Košca Marko, nadučitelj v Kropi.
Krulac Ivan, učitelj v Ljubljani.
Kuhar Janez, učitelj v Trbojah.
Kuster Mihael, nadučitelj v Kranji.
Lah Egen, mestni uradnik in poročevalec pri c. kr. mestnem š. svētu v Ljubljani.
Lapajne Anton, učitelj na deželni kmetijski šoli na Grnu.
Lapajne Ivan, ravnatelj meščanske šole v Krškem.
Leban Anton, nadučitelj v Komnu.
Leban Janko, nadučitelj v Begunjah nad Cerknico.
Letnar Locro, nadučitelj in c. kr. okr. š. nadzornik v Mengši.
Levec Francišek, c. kr. profesor in okrajni šolski nadzornik v Ljubljani.
Likar Janko, učitelj na Barji.
Likozar Anton, učitelj v Godoviči.
Lunder Francišek, nadučitelj na Raki.
Luznar Francišek, učitelj v Primskovem.
Luznik Alojzij, učitelj v Škrbini.
Maier Jožef, učitelj v Ljubljani.
Marn Jožef †, c. kr. profesor v Ljubljani.
Marolt Francišek, učitelj na Brdu.
Medrešček Peter, nadučitelj v Opatjem Selu.
Miklavčič Janja, učiteljica v Št. Vidu.
Močnik Matej, učitelj v p. v Ljubljani.
Novak Jožef, učitelj na Brezovici.
Okorn Ivan, učitelj v Trziči.
Orožen Francišek, c. kr. profesor v Ljubljani.
Perhauz Dragotin, učitelj v Št. Rupertu.
Peterlin Radivoj, učitelj v Kolovratu.
Petkovec Jožef, učitelj v Goričah.
Petriček Anton, učitelj v Žalci.

Petrovec Tomaž, učitelj v Čemšeniku.
Pezdič Ivan, učitelj v Kranji.
Piš Rudolf, učitelj v Cerknici.
Podkrajšek Hinko, učitelj v Ljubljani.
Pokorn Francišek, učitelj v Horjulu.
Pour Ana, učiteljica na Vrhniku.
Poženel Ivan, nadučitelj na Rakeku.
Praprotnik Ivana, učiteljica v Ljubljani.
Primožič Štefan, učitelj v Postojini.
Rant Francišek, učitelj na Trati.
Rant Matija, nadučitelj na Dobravi.
Ravnikar Jernej, nadučitelj v Mokronogu.
Razingar Anton, učitelj v Ljubljani.
Razpotnik Francišek, učitelj pri Sv. Trojici.
Ribnikar Vojteh, nadučitelj v Dolenjem Logatci.
Rihteršič Ivan, nadučitelj v Srednji Vasi v Boh.
dr. Romih Tomaž, meščanski učitelj v Ljubljani.
Rozman Anton f., učitelj v Žabnici.
Rozman Ignacij, učitelj v Mošnjah.
Rus Francišek, nadučitelj na Bledu.
Rutar Simon, c. kr. profesor v Ljubljani.
Sachs Alojzij, učitelj v Ljubljani.
Saje Janez, nadučitelj v Št. Jerneji.
Sedlak Jožef, učitelj v Kopanji.
Sittig Melanija, učiteljica na avstrijski šoli v Carigradu.
Skala Anton, nadučitelj v Vipavi.
Skul Terezija, učiteljica v Šmarijah.
Stegnar Feliks, c. kr. učitelj in deželni poslanec v Ljubljani.

Stiasny Ljudevit, učitelj v Kamniku.
Sušnik Anton, korektor v Ljubljani.
Šega Ivan, učitelj v Dolenjem Logatci.
Šerc Marija, učiteljica v Domžalah.
Šest Andrej, nadučitelj v Metliki.
Šetina Francišek, učitelj v Črnomlji.
Šmitik Franciška, učiteljica v Boštanji.
Thuma Janez, nadučitelj in c. kr. okrajšni šolski nadzornik v Postojini.
Toman Janko, nadučitelj v Moravčah.
Tomažič Andrej, učitelj v Levpi.
Tomšič Ivan, c. kr. učitelj in okrajni šolski nadzornik v Ljubljani.
Travnar Jožef, učitelj v Ljubljani.
Trošt Francišek, nadučitelj na Igu.
Trošt Francišek, učitelj v Vodicaх.
Trošt Ivo, učitelj v Razdrtem.
Waišel Francišek, nadučitelj v Hrušici.
Weigl Ivan, nadučitelj v Kamnici pri Mariboru.
Wisiak Henrik, nadučitelj v Dolu.
Zarnik Martin, nadučitelj v Trnovem.
Zavrl Valentin, učitelj v Stopičah.
Zupanec Ivan, nadučitelj v Starem Trgu pri Poljanah.
Zupančič Vilibald, c. kr. profesor in okr. š. nadzornik v Ljubljani.
Žirovnik Janko, nadučitelj v Št. Vidu.
Žirovnik Jožef, nadučitelj v Gorjah.
Žumer Andrej, nadučitelj in c. kr. okr. š. nadzornik v Ljubljani.

Skupno število 152.

KAZALO.

I. Vzgoja in pouk.

	Na strani		Na strani
Čitanje. <i>Jakob Dimnik</i>	77, 89, 101, 114, 125, 149, 161, 174, 187, 197, 209	O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah. <i>L. Stiasny</i>	117, 143, 152
Goriški Kras. <i>S. Rutar</i>	3, 20, 31	Poziv na proslavo tristoletnice zmage pri Sisku l. 1593.	128
Iz šole za šolo. Zrak. <i>P. Gross</i>	67	Prirodopisni paralelni običaji. <i>Jožef Petkovšek</i>	61
Iz šole za šolo. Voda. <i>P. Gross</i>	82	Razgovor o dosedanjih poskusih s pokončno pisavo. <i>L. Stiasny</i>	163
Jesen. Nazorna slika. <i>L. Stiasny</i>	222	Risarski pouk na obrtnonadaljevalnih šolah. —z—	42
Kako naj učitelj jednorazrednice postopa, da pripravi dobro podlago spisovnemu pouku že v I. oddelku spodnje skupine. <i>M. Janežič</i>	65	Slovenska terminologija za ženska ročna dela. <i>F. Šmitik</i>	282
Isto v II. oddelku spodnje skupine	103	Šolska slavnost ob tristoletnici zmage pri Sisku	137
" " I. zgornje	248	Toplota. Učna slika	273
K vprašanju ženske emancipacije. <i>I. Okorn</i>	6	Varstvo pticam. <i>J. Petkovšek</i>	33
Nova metoda za pouk v petji. <i>Melanija Sittigova</i>	93	V spomin tristoletnice zmage pri Sisku. <i>A. Koblar</i>	138
Nova šolska klop Ivana Weixla	106	Ženska ročna dela v ljudski šoli. <i>F. Šmitik</i> . 177, 189, 200	
O pokončni pisavi	6	Žolne. <i>I. Toman</i>	250, 237
O šolski higijeni. <i>dr. Julij Kotzmuth</i>	56		

II. Razni spisi.

Avstrijsko ljudsko šolstvo v dobi 1828 — 1885. <i>E. Lah</i>	211	Izkaz o oddanji ubožnih knjig in upravnih prebitkov iz c. kr. šolsko-knjižnih zalog	70
Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko. <i>E. Lah</i>	233, 245, 257, 269	Jožef Marn †. <i>Fr. Levec</i>	41
Blaž Hrovath. <i>L.</i>	53	Jožefu Cimpermanu. <i>E. Gangl</i>	113
Deželna razstava v Ljubljani in izložba učil. <i>L. Stiasny</i>	260	Ljudsko šolstvo v Avstriji 1890/91. I. <i>M. J.</i>	54
Dr. Francišek vitez Močnik. <i>Fr. Levec</i>	2, 17	Slovenskemu učiteljstvu (o potovanji). <i>I. Š.</i>	221
Družba sv. Mohorja in učitelji na Kranjskem. <i>J. D.</i>	45	Slovenskemu učiteljstvu početkom l. 1893. <i>V. Ribnikar</i>	30
		Tri in trideseto leto	1
		Učiteljski dom. <i>J. Dimnik</i>	185

III. Iz učiteljskih društev.

Iz društva „Narodna Šola“	264, 276, 286	Iz postojinskega okraja	168, 219
Iz Gorice	110, 206	Iz radovljiškega okraja	86, 110, 134, 168, 286
Iz Kamniškega okraja	86, 158, 230, 277	Iz sezanskega okraja	99, 230
Iz kranjskega okraja	110, 157, 219	Iz „Slovenskega učiteljskega društva“ 12, 15, 25, 26, 30, 63, 74, 98, 122, 195, 276, 281, 285	
Iz litijskega okraja	13	Iz „Vdovskega učiteljskega društva“ 86, 182, 205, 242, 243, 254	
Iz logaškega okraja	146, 147, 169, 182	Iz „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ 122, 173, 205, 218	
Iz Metlike. <i>A. Šest</i>	13		
Iz novomeškega okraja. —v.— 13, 74, 86, 110, 135, 278, 286			
Iz „Pedagogiškega društva“ 12, 13, 122, 169, 195, 266, 277			

IV. Književnost.

Belè: Trtna uš in trtojeja	253	Knjige družbe sv. Mohorja. <i>F. J.</i>	24, 36
Förster A.: Kranjska slavnostna koračnica	136	Koblar A.: Izvestje muzejskega društva 85, 133, 155	
Freuensfeld: Venček pravljic in pripovedek. <i>F. J.</i>	10	Kosi A.: Šaljivi Jaka	36
Hribar A.: Missa pro defunctis. <i>L. Belar</i>	37	Lesjak A.: Zgodovina dobrovske fare	254
Hrvojić S.: Princ Evgenij Savojski	133	Letna šolska poročila. <i>M. J.</i>	262, 275
Hubad F.: Janežičev slovensko-nemški slovar	37	Levstikovi zbrani spisi	46
Hubad J.: Prirodopis za meščanske šole	10, 100	Mařík: Rozmluvy hrvatsko-česke	110
Jansky K.: Stenske podobe za nazorni nauk	275	Marn J.: Jezičnik	9
Jansky K.: Stenske table za pokončno pisavo	110	Marn J.: Knjiga slovenska: <i>Josip Marn</i>	7
Josipa Jurčiča zbrani spisi	46	Matejev J.: Ljubezen do domovine	145
Katalog des k. k. Schulbücherverlages in Wien	85	Müllner A.: Argo	73
Kleinmayr & Bamberg: Glavne oblike zemeljskega površja	263	Narodna knjižnica II.	192
Kmetovalec	63	Nedvéd A.: Kratek nauk o glasbi	37
		Nerat M.: Popotnikov koledar	37

	Na strani
Orožen Fr.: Metodika zemljepisnega pouka . . .	121
Orožen F.: Zemljepis za meščanske šole . . .	63
Pavlina Pajkova: Zbrani spisi . . .	240
Podravski: Z ognjem in mečem . . .	240
Rohrman V.: Kmetijsko gospodarstvo . . .	145
Romih, dr. T. Obrtno knjigovodstvo . . .	24
Senekovič: Osnovni nauki iz fizike in kemije za meščanske šole . . .	10, 100
Skalar J.: Vrchlickega „Barvaste črepinje“ . . .	192

	Na strani
Slovenska Matica . . .	47, 69
Stanley in njegovo potovanje po Afriki <i>F. J.</i> . .	85
Stroj Al.: Pomladni glasi . . .	109
Vrhovec J.: Zgodovinske povesti za meščanske šole . . .	37
Wolfov slovensko-nemški slovar 10, 36, 63, 110, 155, 240	
Zupan J.: Cerkevne pesmi za mešane glasove. <i>L. Belar</i> . . .	85

V. Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

Deželne in državne denarne podpore za zboljšanje šolskih vrtov . . .	179
Izpost iz šole in prestop v ponavljalno šolo . . .	226
Kako je razdeliti šolski zaklad . . .	22
Kako mora biti šolski vrt urejen, da se more vyzglednim imenovati . . .	252
Kdaj je dajati izpustnice . . .	274
Normalni glas pri pouku v petji in glasbi . . .	192
O gojitvi lanoreje . . .	239
O novih izdajah ljudsko-šolskih knjig . . .	154
O pokončavanji škodljivih mrčesov . . .	108
O ponavljanji preskušnje učne usposobljenosti . . .	274
O prestopanju šolskih otrok v Ljubljani z jedne šole v drugo med šolskim letom . . .	72

O strupenih barvah . . .	226
Poziv na naročevanje zbirke državnih in deželnih zakonov . . .	179
Pri kazenskih nasvetih ni v poštev jemati šolskih zamud prejšnjih let . . .	84
Priporočene knjige . . .	97
Priporočena pomožna knjiga za šolske delarne . . .	240
Razpis ustanov . . .	166
Šola za mlade mornarje c. in kr. mornarice . . .	44
Za knjižnice priporočena knjiga . . .	274
Za šolske knjižnice priporočena knjiga . . .	201
Znižana vožnja po železnici za učence . . .	35

VI. Dopisi.

Iz Črnomlja . . .	155
Iz Gorice (konferencija) . . .	202, 254, 263
Iz Kamnika . . .	24
Iz kamniškega okraja . . .	134, 146, 229
Iz konferencije krajskih okrajnih šolskih nadzornikov . . .	96
Iz Kovorja. <i>M. Debelak</i> . . .	275
Iz Kranja . . .	167
Iz kranjskega okraja . . .	156, 215, 228, 285
Iz Krškega . . .	168, 230, 241
Iz Levpe pri Kanalu (nova tabla) <i>J. A. Tomažič</i> . . .	134
Iz Litije . . .	11
Iz litijskega okraja . . .	156, 181, 194
Iz Ljubljane . . .	11, 145, 155, 166, 167, 193, 202
Iz logaškega okraja . . .	39, 181, 204
Iz Metlike . . .	241
Iz novomeškega okraja . . .	180, 216, 227
Iz Planine. — <i>k</i> . . .	25

Iz Postojine . . .	146, 265
Iz seje stalnega odbora deželne učiteljske konferencije . . .	97
Iz Smlednika . . .	146
Iz Sorice . . .	168
Iz Stopič (šolske razmere). <i>V. Zavrl</i> . . .	49
Iz Škocjana pri Turjaku . . .	217
Iz Št. Jerneja. <i>J. Saje</i> . . .	276
Iz vipavske doline . . .	180
Iz Žirov (Francišek Schmidt †) <i>B—č</i> . . .	74
Mokronog (Jožef Potokar †). <i>Gašperetov</i> . . .	133, 157
S Krasa (Dva grobova) <i>L—n</i> . . .	48
Z Dobrove. <i>R.</i> . . .	50, 156
Z Dolenjske (o čebelarstvu) . . .	49
Z Dolenjskega . . .	73
Z Dunaja (podporno društvo) . . .	75
Z Iga <i>T.</i> . . .	50, 156, 193, 205
Z Notranjskega (Slov. planinsko društvo) . . .	98

VII. Listek.

Na strani: 38, 47, 108, 119, 131.

VIII. Umrli tovariši.

Hrovat Jožef . . .	40
Hrovath Blaž . . .	53
Marn Jožef . . .	29
Öhlhofer Edvard . . .	87
Pakiž Anton . . .	48

Pokorn M. Serafika . . .	287
Potočnik M. Uršula . . .	159
Potokar Jožef . . .	133
Schmidt Francišek . . .	64
Sommer Gregor . . .	279

IX. Imenovanja in osobne vesti.

Na strani: 26, 40, 51, 64, 75, 87, 99, 110, 147, 170, 196, 207, 220, 231, 243, 244, 255, 266, 279, 287.

X. Vprašanja in odgovori.

Na strani: 72, 85.

XI. Uradni razpisi.

Na strani: 16, 27, 52, 64, 76, 88, 100, 112, 124, 136, 148, 160, 171, 184, 196, 208, 220, 232, 244, 268, 280, 288.

XII. Listnica.

Na strani: 16, 27, 64, 76, 88, 100, 124, 136, 148, 184, 208, 220, 232, 255, 268, 280, 288.

XIII. Priloge.

1. K vsaki številki Jana Amosa Komenskega „Didaktika“. *J. Ravnikar*.
1. K št. 4.: Kmetovalec, vabilo na naročbo.
3. K št. 11.: Pravila vdovskega učiteljskega društva.
4. K št. 17.: Računski sklep „Narodne šole“ in „vdovskega društva“.

